

more, ker uže tri tedne je le 1, reci en dalmatinski poslanec na Dunaji. Politika srca in politika dejanskih razmer je dvoje!

Oglejmo si še drug slučaj, da vidimo, koliko ulogo igra nevednost pri nasprotujočih listih. „Edin.“ trdi v svoji številki od 11. novembra, da so slovenski poslanci mlačni in nebrižni glede odsekov, da so malo ali nič v njih zastopani. Vpraša se, zakaj v odseku za vinorejo niso zastopani. Temu nasproti uči pogled v knjižico, v kateri so naštetni vsi odseki s svojimi člani, da ga ni odseka, v katerem bi ne bili Slovenci zastopani in v odseku za vinarstvo so pa štirje slovenski poslanci (Robič, Ferjančič, Pfeifer in gf. Alfr. Coronini) vsi sami vinogradniki, in vrhu tega še en hrvaški Borčić. Prav ima „Edinost“, da je to važen odsek za Slovence, to so spoznali tudi slovenski poslanci in so gledali, da jim je dal lasten klub dva mandata, dobili so pa še enega od Poljakov in maloruski mandat. A ljudstvo, ki čita samo „Edinost“, delalo si bode svojo sodbo po tem, kar ona piše. S tem, kar trdi „Edinost“ pa ni samo rečeno, poslancem ni nič mar za ta odsek, kakor za marsikateri drugi ne; s tem je rečeno več, — slovenski poslanci se ne brigajo za vinarstvo, čeravno je vino skoraj povsod po Slovenskem velik del produkcije, čeravno tiči v vinarstvu velik del slovenskega kapitala in čeravno preti trtna uš uničiti ta kapital. Ribjo kri bi moral imeti, komur ne vskipi, videčemu, da je vinarstvo slovenskim poslancem deveta briga. „Edinost“ izrecno pozivljamo, da popravi to zmoto in se na to zanašamo, ker vemo iz ponatisa člankov „z Dolenjskega,“ da se pri njej čitajo „Novice.“ Slovenski poslanci pa niso samo člani odseka za vinarstvo, oni so tudi delujoči člani, in zakoni, ki so v zadnji dobi izišli, pričajo o tej delavnosti. Omenimo samo to, kar je dokazano po stenografičnem zapisniku, — ker delovanje v odseku se ne da lahko kontrolirati — zakona z dne 15. junija 1890 št. 143 drž. zak., kateri dovoljuje za v novič nasajene vinograde 10letno prostost davka, bistvena določba, pa ta prostost velja pri večjih vinogradih tudi vže od nasajenega $\frac{1}{4}$ hektara, vsprejeta je ravno na predlog in utemeljenje slovenskega poslanca.

Poleg teh dejanskih popravkov spregovoriti nam je še par besed o Hohenwartovem klubu in odnosno jugoslovanskem klubu. Zbornični seji 13. in 14. t. m. nam neovržno spričujeta, kako intenzivno slovenski poslanci parlametarno delujejo ter s tem izpodbijajo očitjanje, da so jim po klubu „usta zamašena“ in „roke zavezane.“ Seji 13. in 14. t. m. veljali sta Slovincem in bili sta najviharnejši v novem državnem zboru. Posl. Klun je kakor že prejšna leta govoril o ljudskem šolstvu na Koroškem in v Trstu, bičal je iznenadno odstavljenje nadzornika Komljanca in imenovanje Sokola za muzičnega učitelja na ljubljanskem učiteljišči. Minister Gautsch odgovarjal je tako nezaslišano, v nemškem duhu, da je strmela cela desnica in od veselja ploskala levica. Vse se je vprašalo, kaj to pomeni in ali je govoril minister

na svojo roko ali je bil tolmač mišljenja celega kabineta. Drugi dan je nastopil posl. Šuklje in je v govoru, kakor se malokedaj v taki dovršenosti slišijo v parlamentu, pobijal ministra. Večina zbornice je z viharnim odobravanjem Šukljevega govora dokazala simpatije za razžaljene Slovence in posebno so skupine konservativnega kluba izražale svojo solidarnost s Slovenci. Ta nastop ministrov daje naši nasprotujoči žurnalistiki priliko, da zopet očita slov. poslancem zvezo s Hohenwartovem klubom, rekoč tako ničev je ta klub in tako malo ga ministerstvo v poštev jemlje, da se ne pomišlja, Slovincem dati tako ponižujoč odgovor. Mi pa obrnemo vprašanje in vprašamo ali bi se minister bolj pomišljal dati Slovincem tak odgovor, če bi bili le-ti samo s dalmatinskimi poslanci — ali prav še s zgoraj omenjenim enim edinim aktivnim dalmatinskim poslancem — v samostojni zvezi? Slovenski poslanci ravno v sedanjem položaji občutijo korist večje parlamentarne zveze in zadoščenje more priti Slovincem le po solidarnem nastopu vsih skupin konservativnega kluba. Če nas vsa zuamenja ne varajo, bode se to tudi zgodilo. Gautsch je na svojo roko govoril. Razdražile so ga pikre besede slovenskega poslanca in svoji razdraženosti dal je duška izjavljajoč nazore, katerim bi se človek ne čudil, da jih izjavlja skrajni levičar, kateri so pa nezaslišani iz ust avstrijskega ministra. Včeraj prišla je sem deputacija koroških Slovencev in upamo, da bode tako opravila, da se bode jasno videlo blagodejni upliv velikega konservativnega kluba.

Iz Ljubljane dne 20. nov. 1891.

Govor ministra Gautsch-a, katerega prinašamo v poročilu o državnem zboru o glavnih potezah, razburil je ne le slovenske poslance, marveč tudi vse nemške-konservativne in češke poslance. Govor je bil po našem mnenju neumesten, kajti v njem je bilo toliko žaljivega za nas Slovence, da bi moral vsak minister, bodi si Gautsch ali kdo drugi vendar le premisliti, da ne gre odrekati kar naravnost narodu, ki je vedno zvest bil državi in cesarju, ter zanjo daroval blago in življenje, pravic zagotovljenih mu v državnih osnovnih zakonih.

Minister Gautsch je rekel, da je nemščina za vsakega avstrijskega državljanca neizogibno potrebna, in po tej izjavi ni upati, da bi se v šolah na Koroškem ponemčevanje ponehalo. S tem se odreka koroškim Slovincem pravica vzgojati se v svojem materinem jeziku, katera je zagotovljena v članu 19. osnovnih državnih zakonov, katere spoštovati in izpolnjevati bi moral vsak. Naš poslanec Šuklje povedal je bridke resnice v svojem izvrstnem govoru, za katerega mu moramo biti vsi Slovenci jako hvaležni, ter dokazal, da ne sloni ministrova izjava na postavnih tleh. Povedal je ministru, da so poslanci slovenskega naroda in ž njimi vsi Slovenci brez razločka pripravi vzprejeti boj, katerega jim je napovedal minister. Povedal mu je tudi, da niso slovenski poslanci nikdar pričakovali slišati takih besed iz ust

člana vlade, katero so dosledno in zmerom podpirali, ter jej izkazali morebiti še preveč vslug.

Ako je poslanec Šuklje rekel, da bode stal v tem boju ves slovenski narod kot en mož za slovenskimi poslanci, borečimi se za pravice in narodni obstanek, se gotovo ni motil. Boja tega sicer ne sprejemamo z veseljem, ker smo popolnoma prepričani, da bode stal mnogo žrtev, ali ako se ga nam hoče vsiliti, se ga ne bojimo, ker na naši strani je pravica, in kjer je pravica je tudi Bog. Žal, da se noče na merodajnem mestu spoznati neovrgljive resnice: *iustitia fundamentum regnorum*. Pri vsem tem žalostnem položaji, v katerem se nahajamo, tolaži nas vendar to, da ne bomo osamljeni v tem boju, ampak da nam hočejo pomagati tudi naši dosedanji stari zavezniki konservativni Nemci, ki zastopajo veliki del nemškega naroda. V tej nadi nas je potrdil nemški konservativni poslanec dr. Ebenbach, ki je v imenu svojih somišljenikov izrekel, da se popolnoma vjemajo z nazori, katere je razložil profesor Šuklje v svojem govoru. Iz tega pa sledi, da ni še nikakor potrebno, da bi naši poslanci, če spremené taktiko nasproti vladi, spremenili isto tudi konservativnem klubu nasproti.

Pa tudi zastopnikom češkega naroda moramo biti hvaležni, ki so nam pritekli na pomoč, ter pokazali, da je tudi njem vedno pri srci osoda bratskega slovenskega naroda.

Ta razprava dokazala je, da naši vrli zastopniki ne bodo osamljeni, ako bodo prisiljeni stopiti v opozicijo.

Srednje šole.

Govor poslanca Karola Kluna v državnem zboru.

Pred vsem prosim, gospoda moja, da mi ne zamerite, če bodem govoril o stvareh, o katerih se je že večkrat govorilo v tej zbornici. Dobro vem, da ni prijetno poslušati, kar je kdo že večkrat slišal, ali verjemite mi, gospoda moja, da je za nas še neprijetneje, stare pritožbe ponavljati in izpostavljati se nevarnosti, da smo zbornici nadležni in dosežemo baš nasprotno, kar bi želeli.

Dovolj že poznate zahteve, katere so stavili zastopniki slovenskega naroda v tej visoki zbornici glede na šolstvo. Če letos zopet izpregovorim o tem, mi daje k temu pogum stari pregovor: „*Gutta cavat lapidem, non vi sed saepe cadendo.*“ Letos je pa še moja posebna dolžnost, da izpregovorim o teh stvareh, ker sta ožja somišljenika v budgetnem odseku bila zadržana, da nista mogla o njih izpregovoriti, in bi se iz molčanja utegnili sklepati, da smo se že naveličali teh zahtevanj, ko v resnici mi ne odstopimo za pičico od svojih zahtev.

Kdor je pravičen in nepristransk, priznati mora, da smo se v zahtevah svojih ozirali vedno na obstoječe razmere in pa na državne koristi, kajti zahtevali smo le slovenske paralelne razrede na zavodih, namenjenih slovenskim otrokom. Ta zahteva je tembolj opravičena, ker

so se slovenske paralelke, katere je osnoval prejšnji učni minister, dobro obnesle, kakor je priznala učna uprava sama.

Italijanski zastopniki stavili so jednako zahtevo za stran italijanskih paralel na gimnaziji v Gorici, katero pohaja italijanska mladina. Mi smo njih zahteve odkritosrčno podpirali, ker mi jim privoščimo, kar sebi želimo, ker mi zahtevamo jednako pravico za vse in je nikomur nočemo kratiti.

Visoka učna uprava je opetovano v budgetnem odseku pa tudi v zbornici obetala, da hoče dovoliti, da se zaporedoma osnujejo slovenske, oziroma italijanske paralelke. Žal, da je do sedaj ostalo le pri lepih besedah. Celje, Gorica in Trst zaman čakajo na tako vravno tamošnjih srednjih šol, da bi slovenska mladina, ki je v Celju in v Gorici vendar v večini, oziroma italijanska mladina, mogla se izobraževati v materinščini, kar je vendar v državnih osnovnih zakonih slovesno zagotovljeno. Da, celo kaže se, kakor bi že obžalovali, da so deloma dovolili to zakonito zajamčeno pravo, in bi že radi preklicali, kar so dozdej storili; kajti v Mariboru osnovane takoimenovane slovenske paralelke se bistveno razločujejo od ljubljanskih slovenskih paralel. Če se pa hočejo slovenske, oziroma italijanske paralelke morda celo tako osnovati, kakor se je zadnji čas poskušalo v Gorici, kateri poskus se je, zdi se mi, opustil, potem bi slovenske, oziroma italijanske paralelke pač ne imele nobene vrednosti in ostale mrtvorajeno dete. Če bi se ves pouk v materinščini omejil le na materinščino kot učni predmet in morda še na veronauk in zemljepis, potem se pač o slovenskih, oziroma italijanskih paralelakah prav za prav še govoriti ne more. (Tako je! na desnici.)

Poleg tega pa moramo omeniti, da od učencev, ki se oglase za slovenske paralelke, zahtevajo jednako znanje nemščine (Čujte! Čujte! na desnici) kakor od kandidatov za nemške paralelke. S tem se je pa vzel ves pomen olajšavi, ki se je hotela dati učencem, kateri še niso nemščine dosti zmožni. (Res je! na desnici.)

Visoka naučna uprava si jako prizadeva, da izvede reformo srednjih šol, in zato zasluži vso hvalo in priznanje. Mislím pa, da bi se ne pridobila nič manj hvale, pa gotovo več zasluge, ko bi preustrojila srednje šole tako, da bi ugajale potrebam in željam posamičnih narodov. (Dobro! Dobro! na desnici.)

Postopanje, kakoršno je sedaj priljubljeno učni upravi, pa mora vzbujati le nezadovoljnost narodov. Če se sprava, sporazumljenje narodov, katero žele vsi pravi rodoljubi, ne bode doseglo, moramo, verjemite mi, to v veliki meri zapisati na rovaš naučne uprave (Prav res! na desnici.), ki se pri svojih odločbah ravna po vseh mogočih političnih ozirih, najvažnejši politični ozir, zadovoljitev narodov, pa popolnoma v nemar pušča. (Poslanec dr. Trojau! Izvršitev ravnopravnosti!)

(Konec prihodnjič.)